

's-Hertogenbosch

Maken, meemaken en meedoen

Cultuurnota op weg naar 2016
2009

MAKEN, MEEMAKEN en MEEDOEN

Cultuurnota op weg naar 2016

2009

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding: van 2001 naar 2016	7
2 De leidende achtergrondgedachten van het beleid	9
3 De ambities	11
3.1 Versterken waar we sterk in zijn: Podia en Makers	11
3.2 Versterken waar we beter in kunnen worden: Beeldende Kunst en Kunstenaars	11
3.3 Versterken van de betekenis van cultuur: Meedoen en cultuur in wijken	12
3.4 De sterke basis behouden: Goede zorg voor erfgoed	12
4 Hoe staan we er voor	13
4.1 's-Hertogenbosch vergeleken: In de top tien	13
4.2 Hoofdlijnen per discipline	15
4.3 Flexibiliteit	16
5 In welke omstandigheden geven we ons beleid vorm	17
5.1 Rijksbeleid Cultuur	17
5.2 Provinciaal beleid	18
5.3 Gemeentelijk beleid	19
5.4 Verhouding tussen steden	19
5.5 Economische ontwikkelingen	20
5.6 Ontwikkelingen op de vrijetijdsmarkt	20
6 Hoe gaan we daar mee verder	21
6.1 Programmalijn 1: Maken (productie)	21
6.2 Programmalijn 2: Meemaken (de presentatie)	24
6.3 Programmalijn 3: Meedoen (participatie)	26
7 Investeren en cultureel ondernemerschap	27
7.1 Investeringsplan	27
7.2 Cultureel ondernemerschap	28
8 Wat gaat dat kosten	29
8.1 Nieuw voor oud	29
8.2 Investeringsplan	29
8.3 Extern geld	29
8.4 Bundelen van geld	30
8.5 Nieuwe budgetten	30
8.6 Jheronimus Bosch en BCH 2018 (Brabantstad Culturele Hoofdstad)	30

9	Actiepunten tot 2012	31
	9.1 Cultureel ondernemerschap	31
	9.2 De programmalijnen	31
	Bijlage DE AGENDA TOT 2012	33
I	De programmalijnen	35
II	Cultureel ondernemerschap	45

Samenvatting

Als we in 2012 naar 's-Hertogenbosch kijken, dan zien we een stad waarin Jheronimus Bosch steeds meer het symbool aan het worden is voor het besef van de waarde van cultuur. Inwoners van onze stad zijn trots op de historische kwaliteiten die ons omringen én steeds meer inwoners zijn ook trots op de eigentijdse kwaliteiten; 's-Hertogenbosch is een stad waar het goed wonen is en waar de dynamiek en creativiteit heersen die een stad aangenaam maken en bijvoorbeeld voor economische ontwikkeling zo belangrijk zijn.

500 jaar geleden hield Jheronimus Bosch de samenleving een spiegel voor en hij deed dat met grote verbeeldingskracht en vakmanschap. Ook nu houdt cultuur ons diezelfde spiegel voor. Maar natuurlijk zien we daarin de beelden van nu, de verbeeldingskracht van nu en het vakmanschap van nu. Sommigen houden van Bosch om zijn onvoorstelbare verbeeldingskracht, sommigen waarderen zijn werk vanwege zijn schilderkunstige kwaliteiten. Anderen vinden Bosch vooral fascinerend omdat hij baanbrekend was in de wijze waarop hij de mens op deze aarde verbeeldde. Jheronimus Bosch was in zijn tijd een vernieuwer op al deze fronten. De waardering voor Bosch is waardering van het verleden én waardering van vernieuwing.

Vanuit dit besef werken we in onze stad aan het behoud en herstel van de zichtbare historie én werken we aan een goed eigentijds cultureel klimaat. We doen dat voor onze eigen inwoners maar zien ook dat voor beide gezichten van onze stad veel waardering en belangstelling is uit het hele land. We zijn een van de aantrekkelijkste steden van Nederland en mensen komen van ver om daar iets van mee te maken.

In deze cultuurnota wordt vooral een accent gelegd op de eigentijdse cultuur omdat de historische invalshoek in andere programmaonderdelen is ondergebracht. Naast deze cultuurnota is er een bijzonder project rondom de herdenking van Jheronimus Bosch in 2016. Daar komen waardering van het historische en ontwikkeling van het eigentijdse samen. De krachtige bundeling van die twee lijnen in dit project zal de stad landelijk en internationaal sterk profileren.

We doen in deze nota voorstellen voor eigenstandige programmalijnen die voor de ontwikkeling van een goed cultureel klimaat nodig zijn.

De synergie tussen het Jheronimus Boschproject en het eigentijdse cultuurbeleid is evident en is in beide programma's nadrukkelijk meegenomen.

In de cultuurnota werken we vanuit het perspectief van 2016, maar bepalen de horizon in eerste instantie op 2012; halverwege de weg naar 2016. Op basis van analyses, benchmark en gesprekken in het

culturele veld bepalen we onze sterke kanten: In Theater zijn we goed en in Beeldende Kunst zouden we beter moeten kunnen worden. Om onze positie als cultuurstad te behouden moeten we hard blijven werken aan het cultureel klimaat. Ook hier geldt: wie tevreden achterover leunt verspeelt zijn positie. De noodzaak daarvoor leggen we in deze nota uit. Rijksoverheid en Provincie dragen stevig bij aan ons cultureel klimaat maar stellen wel in toenemende mate kwaliteitseisen. Nu, veel meer dan in 2001, vrijwel alle steden cultuurbeleid tot speerpunt hebben gemaakt, is het belangrijk onderscheidend te blijven.

Bij de twee landelijke speerpunten Theater en Beeldende Kunst hechten we aan het verband tussen de productie van cultuur en het publiek. Daarom werken we vanuit twee programmaliijnen Maken (die over de kunst-makers gaat) en Meemaken (waar het over de podia/expositieruimtes en het publiek gaat). En we koppelen deze lijnen: kunstmakers moeten zich soms in alle stilte ontwikkelen, maar op een gegeven moment moet de brug met het publiek worden gemaakt.

Cultuur is vanuit haar aard van iedereen en voor iedereen. Daarom hechten we in deze cultuurnota bijvoorbeeld aan een sterke organisatie van cultuureducatie en aan publieksbereik van onze culturele organisaties. Maar daarnaast willen we ook meer oog hebben voor de verschillende belevingen van cultuur. De derde programmaliijn Meedoen staat daarom in het teken van participatie. Daarbij gaan we op zoek naar cultuur “dicht bij de mensen”, letterlijk dichtbij en in beleving dichtbij. We richten de inspanningen van de intendant geheel hierop. We willen de professionele organisaties en de kunst-makers in de stad uitdagen hun kwaliteiten in te brengen.

Hoewel het een uitvoeringsstrategie betreft zou je als vierde programmaliijn kunnen zien de inzet op “Investeren en Cultureel Ondernemerschap”. We constateren dat het meest succesvolle beleid ontstaat waar de ondernemende cultuurmensen in de stad zich ergens sterk voor maken en willen dat beter faciliteren. We doen dat onverminderd met het zorgen voor goede accommodaties en door meer te werken vanuit hun deskundigheid en hun ambities. We geven hen meer ruimte en tegelijkertijd gaan we de gemeenteraad beter informeren over wat zij met die ruimte doen. We gaan de monitoring en evaluatie van het beleid beter organiseren.

We hebben in de cultuurnota een vergezicht geschetst tot 2016 en een meer concrete agenda tot 2012 opgesteld. In 2012 willen we nog steeds (en nog sterker) de cultuurstad zijn die we zijn en daar gaan we, samen met het culturele veld, hard aan doorwerken. Een cultuurstad die waardeert wat er was en nieuwsgierig blijft naar wat er kan.

In 2016 willen we onze grootste culturele zoon groots herdenken. De stad moet er dan uitstekend bijliggen. Het is de uitdaging van het cultuurbeleid om in 2016 een cultuurstad te zijn die bij de top van Nederland behoort. Met deze nota willen we benoemen met welke keuzes we dat gaan bereiken.

We zijn een stad met sterke historische wortels maar ook een stad die herkend wil worden als een hedendaagse stad. Tot nu toe is daarin met het cultuurbeleid veel bereikt maar het is noodzakelijk onze keuzes beter te articuleren. Met deze nota willen we vaststellen met welke ontwikkelings-richtingen we op weg naar 2016 onze kracht verder gaan benutten.

In 2001 heeft de stad in haar cultuurvisie de ambitie uitgesproken om cultuurstad van het zuiden te worden. Er is acht jaar gewerkt vanuit dit streven. We wilden af van het eenzijdige beeld dat we alleen maar goed zijn in cultuurhistorie, hoe trots we daar ook op zijn. We wilden af van wat toen werd omschreven als een zelfgenoegzaam in zichzelf gekeerd veld. Er is verbazingwekkend veel gebeurd in de afgelopen periode. Als stad hebben we een investeringsprogramma opgezet om de accommodaties op peil te brengen, het Actieplan Cultuurbereik heeft acht jaar de stad van energie voorzien en de cultuurbegroting is meer op peil gebracht. Samenwerking in het culturele veld is op gang gekomen en het culturele veld is ondernemend en meer naar buiten gericht.

Bij de Hoofdlijnennota constateerden we al dat het beleid zeer succesvol is geweest. We baseerden dat op gesprekken met het veld, meer objectieve statistische onderzoeken en op benchmark gegevens. Bij de bespreking van de hoofdlijnennota heeft de raad gevraagd om de analyse die daar aan ten grondslag lag meer systematisch uit te voeren. Daarvoor is in de afgelopen periode door een extern bureau een nader onderzoek gedaan¹. Deze analyse geeft op onderdelen nieuwe aandachtspunten. Maar de grote lijn is dat het bureau tot de zelfde conclusie komt: we hebben als stad een enorme stap voorwaarts gemaakt. Maar ook de concurrentie tussen de steden is veel groter

¹ Parallel aan de analyse door een extern bureau liep ook de advisering van een door het college ingestelde externe evaluatiecommissie die de nieuwe periode van de regeling Beeldende Kunst en Vormgeving voorbereidt. Deze evaluatie is nog niet afgerond maar de commissie heeft een eerste globale aanbeveling gedaan die wij bij de analyse hebben betrokken. De definitieve advisering zullen we gebruiken om het beleid beeldende kunst uit deze nota uit te werken.

geworden. We moeten dus onverminderd inzetten op het vasthouden van die positie.

We presenteren deze nota in een periode waarin de economische omstandigheden de ruimte in de gemeentebegroting kunnen gaan beperken. Maar tegelijkertijd zullen we, juist nu, moeten investeren in een aantrekkelijke stad die economische ontwikkelingen aanzuigt en in een stad die sociale samenhang kent.

Het Jheronimus Bosch jaar, en in het verlengde daarvan het project Brabantstad Culturele Hoofdstad 2018, zullen verdere ontwikkeling van het cultureel klimaat van de stad mogelijk maken. En ze zullen gebruik kunnen maken van de aanwezige culturele potentie in de stad. Op die manier is deze nota niet zozeer een nota in moeilijke omstandigheden maar vooral een nota in een kansrijk kader.

De leidende achtergrondgedachten van het beleid 2

Een korte samenvatting van de visie uit de hoofdlijnennota

Cultuur is een spiegel en geeft herkenning en verbazing maar is ook een bron van ontspanning en genieten. Cultuur kent veel vormen en voorkeuren. Een cultureel aanbod van hoge kwaliteit maakt 's-Hertogenbosch tot een aantrekkelijke stad. Dat is voor iedere inwoner van direct belang. Een goed cultuurbeleid heeft ook economische betekenis. Dat is voor iedere inwoner indirect van belang.

Een vitale stad

Een stad is ook een vitale stad omdat mensen zich bij elkaar betrokken voelen en open staan voor elkaars meningen en waarden. Cultuur geeft mensen een specifieke manier om zich te uiten en zich te identificeren met anderen. En het geeft kansen zich te verbazen en te ontdekken wat anderen belangrijk vinden. In cultuur drukken we ons uit op een manier zoals dat alleen in cultuur kan. Bij cultuur betrekken we ook emotie, intuïtie, herinneringen en verbeelding van het onbekende.

Cultuur betreft onze waarden. Daarom gaat cultuur ook altijd over onze identiteit en over de manier waarop wij samenleven. Het herkennen van gemeenschappelijke emoties, inzichten en waarden verbindt mensen en het niet herkennen roept vragen op die ons in beweging houden. Met de snelle technologische ontwikkelingen en de globalisering is de tijd dat we ons leven konden baseren op eenduidige en vertrouwde beelden voorbij. Dit verbazen en herkennen is daarom een belangrijke voorwaarde voor een open en betrokken samenleving in een tijd waarin we meer dan ooit worden geconfronteerd met een veelheid aan veranderingen en culturen.

Een aantrekkelijke culturele stad

We werken aan ons cultuurbeleid vanuit de opvatting dat een goed cultureel klimaat een basisvoorwaarde is voor een vitale stad. Het maakt de stad tot een aantrekkelijke woonomgeving. Culturaanbod wordt belangrijk gevonden door mensen die werken in de creatieve- en kenniseconomie en het zijn juist die sectoren die nu concurrerend zijn. Onderzoeken wijzen er op dat een creatieve culturele omgeving ook eerder deze economische activiteiten aantrekt. In de Atlas Nederlandse gemeenten blijkt onze positie.

Grootte stad	Brabantse steden				Provinciehoofdsteden			
	5e	6e	9e	18e	7e	14e	19e	23e
	Eindhoven	Tilburg	Breda	's-Hertogenbosch	Groningen	Arnhem	Maastricht	Zwolle
Woonaan-trekkelijkheid m.b.t. cultuur	15	11	24	5	3	9	20	10

Deze, meer afgeleide, betekenis van cultuur is in de huidige economische omstandigheden niet minder belangrijk dan in de afgelopen jaren. Cultuur draagt ook bij aan het imago van de stad. Een stad die een eigentijds innovatief beeld wil uitstralen kan niet zonder culturele uithangborden die dat ondersteunen. Ten slotte is cultuur een belangrijke factor voor toerisme.

We willen de landelijke positie als cultuurstad versterken én tegelijkertijd meer werk maken van de betrokkenheid bij cultuur door meer mensen.

3.1 Versterken waar we sterk in zijn: Podia en Makers²

Als cultuurstad willen we landelijk onderscheidend zijn. We zijn dat, we willen dat vasthouden en we willen die positie gericht versterken. We zijn een podiumstad en dan vooral theaterstad.

Landelijke profilering is structureel in onze stad niet mogelijk met de podiumfunctie op zich. Alleen de grote steden kunnen zich gespecialiseerde podia permitteren die een landelijk publiek trekken. Opvallend bij ons is dat, waar we wel een landelijke betekenis met presentaties hebben, dit vrijwel altijd gepaard gaat met sterke betrokkenheid van makers. Theaterfestival Boulevard is weliswaar een publieksfestival, de kern en de kracht ervan is dat het nieuwe en bijzondere theatermakers presenteert. Het zelfde geldt voor de Koningstheaterakademie.

We zijn een stad van theatermakers. Daarom leggen we door alles heen een accent op het productieklimaat, ook als het om de festivals gaat.

3.2 Versterken waar we beter in kunnen worden: Beeldende Kunst en Kunstenaars

Een tweede onderdeel waar we ons in willen ontwikkelen is de Beeldende Kunst. We hebben op het gebied van hedendaagse Beeldende Kunst belangrijke organisaties in de stad als het Europees Keramisch Werkcentrum, de kunstakademie en het museum SM's. En we hebben er een lange traditie in. In onze stad studeren kunstenaars, werken ze en ontmoeten ze elkaar. Beeldende Kunst past bij onze stad en we willen dat beter gebruiken. Ook hierbij willen we investeren met een accent op de Makers.

² De laatste tijd wordt vaker de term "Makers" gebruikt. Gedoeld wordt op de kunstproducenten. De term kunstproducenten doet echter te veel denken aan grotere bedrijven terwijl het hier juist vooral gaat om individuele makers en kleinere groepen. De term "Makers" (in plaats van bijvoorbeeld theatermakers) geeft aan dat het gaat om meerdere disciplines.

3.3 Versterken van de betekenis van cultuur: Meedoen en cultuur in wijken

Cultuur is vanuit haar aard van iedereen. We willen meer mensen betrekken bij cultuur. Dat doen we niet alleen door promotie van het culturele aanbod maar ook door cultuur dicht bij de mensen meer aandacht te geven. We gaan er vanuit dat we dat het beste kunnen doen met activiteiten in de directe omgeving. We willen aansluiten bij het wijkgericht werken. Juist hierbij zoeken we nieuwe partners en nieuwe netwerken. We geloven in de overtuigingskracht van kwalitatief goede kunst en cultuur, ook als we het hebben over amateurkunst en volkscultuur. Daarom zijn we zeer geïnteresseerd in de inbreng van professionele organisaties.

3.4 De sterke basis behouden: Goede zorg voor erfgoed

Zoals ook blijkt uit de Atlas van gemeenten is erfgoed een sterk punt van ons. Het bepaalt mede de aantrekkelijkheid van de stad en is een basis waarop andere culturele uitingen goed gedijen, bijvoorbeeld als decor (evenementen), als plek van huisvesting (Toonzaal, Willem II fabriek, Noordbrabants Museum) of als inspiratiebron (kerken als uitvoeringsplek voor muziek bijvoorbeeld). Deze nota geeft geen uitgangspunten voor erfgoedbeleid, omdat dit zo'n omvangrijk beleidsterrein vormt, dat hierover aparte beleidsnota's zijn uitgebracht. Wel is duidelijk dat de genoemde relaties tussen kunst en erfgoed voor beide belangrijk zijn en behouden moeten blijven.

Hoe staan we er voor

4

Een samenvatting van de stand van zaken

Uit de analyse van het culturele klimaat van 's-Hertogenbosch blijkt dat we royaal tot de top tien van Nederland behoren. Er is in de afgelopen jaren veel gebeurd, maar er is ook veel reden om onverminderd door te gaan met het verbeteren van het cultureel klimaat.

Na de bespreking van de hoofdlijnennota is gevraagd een analyse uit te voeren naar de stand van zaken in het cultureel klimaat ten opzichte van de ambitie van de cultuurvisie uit 2001. De analyse die is uitgevoerd geeft een beeld vanuit een drietal perspectieven; een vergelijking met ander steden in Brabant, met andere provinciehoofdsteden en geeft een vergelijking met wat basaal nodig is voor een stad met onze omvang. De analyse is extern uitgevoerd op basis van documentstudie en gesprekken met het culturele veld. Bij de analyse is ook onze eigen cultuurmonitor betrokken en een eerste advies van de evaluatiecommissie BKV. De volledige tekst van de analyse is ter inzage gelegd.

4.1 's-Hertogenbosch vergeleken: In de top tien

Over het geheel worden we gerekend tot de top tien van de Nederlandse steden. Er zijn zwakkere plekken maar er zijn ook onderdelen waarmee we hoger staan. Over de precieze toekenning van een plaats in de rangorde kan gediscussieerd worden en sceptici kunnen wijzen op onderdelen die in andere steden beter uit de verf komen, kern blijft dat we ons inmiddels wel het predicaat cultuurstad mogen geven. En als langs verschillende methodes, deze conclusie toch steeds bovenkomt dan mogen we met recht tegen elkaar zeggen dat de investeringen door gemeente en het culturele veld resultaat hebben opgeleverd. Uit de Cultuurmonitor 2008 blijkt dat dit door de bevolking wordt herkend. Het is een andere vraag of de kwaliteit die we hebben voldoende herkend wordt buiten de stad.

Uit het analyserapport:

's-Hertogenbosch ten opzichte van Nederland

In 2007 is door Atlas der Gemeenten een cultuurspecial uitgegeven. Als 18e gemeente van Nederland scoort 's-Hertogenbosch goed ten opzichte van het gemiddelde van de 50 grootste gemeenten van Nederland. Musea³ en vooral podiumkunsten zijn in 's-Hertogen-

³ We merken hierbij ter relativering op dat de aard en schaal van onze musea nogal verschilt. Hier is het absolute aantal gemeten.

bosch goed vertegenwoordigd. Dit is terug te zien in het cultuurbereik; zowel het theater als het museumbezoek liggen op of net iets boven het gemiddelde. Wat opvalt, is dat de stad een relatief hoog aantal kunstenaars kent en de creatieve bedrijfstakken bovengemiddeld vertegenwoordigd zijn.

's-Hertogenbosch in Brabant

Behalve op het gebied van creatieve klasse, klassieke muziek en popmuziek, blijft 's-Hertogenbosch de steden Eindhoven en Tilburg in elk opzicht voor. Het is duidelijk dat de stad in 12 van de 15 criteria (veel) beter presteert dan van de 18e stad van Nederland verwacht zou kunnen worden. Op de overige 3 terreinen scoort 's-Hertogenbosch tussen Eindhoven en Tilburg en valt niet uit de toon.

Wanneer men bedenkt dat dit een vergelijking is tussen enerzijds de 5e (ranking door inwonersaantal) en 6e stad van Nederland en anderzijds 's-Hertogenbosch als 18e stad, mag het bijzonder genoemd worden dat 's-Hertogenbosch zo goed presteert.

's-Hertogenbosch en andere culturele steden

Ook in vergelijking met gemeenten met vergelijkbare culturele functies scoort 's-Hertogenbosch goed op een aantal terreinen. Meest opvallend is het bovengemiddeld aanbod van podiumkunsten waarmee 's-Hertogenbosch zich tussen Groningen en Arnhem plaatst. Met het theateraanbod bewijst 's-Hertogenbosch een theaterstad te zijn door van alle gemeenten in deze vergelijking de hoogste score te halen. Daarnaast is het cultuurbereik onder de Bossche inwoners goed te noemen (zie ook paragraaf 2.4 cultuurparticipatie). Overall mag de 18e stad qua inwoners zich de 5e culturele stad van Nederland noemen. Alleen Groningen scoort als 3e culturele gemeente van Nederland hoger dan de vergelijkbare gemeenten.

De cultuurbegroting vergeleken

Ten opzichte van andere steden geeft 's-Hertogenbosch een gemiddeld bedrag per inwoner aan het totale cultuurbeleid uit. Ten opzichte van de andere Brabantse gemeenten is het bedrag relatief hoger. In vergelijking met andere provinciehoofdsteden Groningen, Arnhem, Maastricht en Zwolle zijn de uitgave per inwoner aan kunst en cultuur in 's-Hertogenbosch gemiddeld. (gegevens CBS⁴).

Kengetallen	5e	6e	9e	18e	50+	7e	14e	19e	23e
Euro per inwoner	Eindhoven	Tilburg	Breda	's-Hertogenbosch		Groningen	Arnhem	Maastricht	Zwolle
Openbaar bibliotheekwerk	31	29	39	27	32	32	32	70	10
Vormings- en ontwikkelingswerk	8	15	7	28	21,5	26	24	85	22
Kunst	86	56	71	60	52	110	76	76	61
Musea / Oudheidkunde	47	30	47	64	34	54	47	16	44
Totaal (per inwoner)	172	130	164	179	139,5	222	179	247	156

Bron: CBS Statline, Cijfers 2008

Bij deze tabel passen twee kanttekeningen: Uit de tabel blijkt dat het bedrag van € 179,- per inwoner in 's-Hertogenbosch mede bepaald wordt door het –hoge- bedrag dat aan oudheidkunde wordt uitgegeven (o.a. vestingwerken). Een vergelijking van alleen het onderdeel Kunst (beeldende kunst, podiumkunsten) laat zien dat 's-Hertogenbosch daarvoor relatief weinig uitgeeft.

⁴ Omdat het CBS soms andere indelingen hanteert dan de gemeenten in de begroting kunnen de bedragen afwijken van de bedragen in onze begroting. De onderlinge vergelijking is daarmee wel zuiverder.

4.2 Hoofdpijnen per discipline

In deze paragraaf vatten we de opmerkingen uit de analyse zeer kort samen per discipline. We benoemen de belangrijkste sterktes en zwaktes. Voor een volledig beeld verwijzen we naar het analyserapport.

Vooraf Theater en te weinig Beeldende Kunst

Ook in de nieuwe analyse komt naar voren dat we vooral theaterstad zijn. De stad kent een rijke en verscheiden structuur aan podia en een rijk aanbod. Maar we zijn niet alleen theaterstad in het aanbod, ook in de productie van theater hebben we veel in huis. We hebben veel en van veel verschillende niveaus en soorten. Vaak versterkt productie en presentatie elkaar rechtstreeks, zoals bij de relatie tussen Konings-theater en Koningstheaterakademie het geval is, of bijvoorbeeld bij de Verkadefabriek. Daarnaast is het zo dat het aanwezig zijn van veel producenten van theater een klimaat brengt dat de stad levendig maakt maar ook ontvankelijk voor theater.

We hebben veel voorzieningen op het gebied van Beeldende Kunst: de Kunstakademie, een Europees Keramisch Werkcentrum (EKWC), een museum voor hedendaagse kunst (SM's), het Noord Brabants Museum en tal van kunstenaarsinitiatieven. Ook wonen en werken er veel beeldend kunstenaars in de stad. Hoewel we ook in het beleid voor de Beeldende Kunst wel resultaten hebben bereikt, bijvoorbeeld met het CBK, is het totaalbeeld dat van een versnipperd beeldende kunstveld, met te weinig pieken. Ook de evaluatiecommissie BK merkte in dit verband op dat de uitstraling van de stad op het gebied van Beeldende Kunst sterker kan. In de analyse wordt dan ook opgemerkt dat de potentie van de stad op het gebied van Beeldende Kunst veel groter is dan wat wordt waargemaakt. De gedachte om 's-Hertogenbosch als keramiekstad te promoten heeft niet geleid tot grote herkenning. Samenwerking tussen heel verschillende organisaties blijkt moeilijk. Het lijkt vruchtbaarder om hierin per organisatie een beleid af te spreken.

De overige disciplines

Dans is als afzonderlijke discipline niet sterk aanwezig. Het heeft ook niet tot ons beleid behoord om er op in te zetten. Vaak wordt het in een adem genoemd met theater en wordt het ook door dezelfde organisaties ondersteund. Dans is wel sterk ontwikkeld bij de amateurs.

Op het gebied van film hebben we een uitstekende positie. Met de uitbreiding van de Verkadefabriek en de mogelijke komst van een grote bioscoop wordt het filmaanbod nog verbeterd. Ten aanzien van muziek blijft wel terugkomen dat we hier een deel van het aanbod missen. Tot nu toe is ons beleid geweest daar ook niet sterk op in te zetten, hetgeen onze positie daarin verklaart. Toch weten we met de programmering in het Theater aan de Parade, de Toonzaal, het festival November Music en het Internationaal Vocalisten Concours (IVC) een aanbod neer te zetten dat toegankelijk is maar ook buiten de stad aandacht weet te trekken. Het is daarom belangrijk dat we muziekontwikkelingen als lokaal speerpunt blijven ondersteunen.

De bibliotheek is de belangrijkste organisatie op het gebied van literatuur, maar doet ook meer dan alleen literatuur. Voor de bibliotheken in Nederland is op steeds meer plekken beleid gaande om deze functie te revitaliseren. We kennen goed bezochte literaire evenementen zoals bij de boekenweek en het festival "geen daden maar woorden".

Op gebied van erfgoed hebben we uitgebreide voorzieningen en het aantal rijksmonumenten ligt ruim boven het landelijk gemiddelde.

Amateurkunst en kunsteducatie

Veel van het bovenstaande betreft de professionele kunsten. Maar ook de kunstbeoefening door amateurs is een belangrijke vorm van cultuurbeleving. Onze stad is rijk aan verenigingen, vooral muziekverenigingen. Deze vormen een belangrijk onderdeel van onze culturele en sociale structuur. Ook buiten de verenigingen is er veel amateurkunst zichtbaar en tegenwoordig ook meer dan vroeger. B-there, Kunstbende en Voor Talent Wordt Geklapt zijn voorbeelden.

Het professionele voorzieningenniveau van de kunsteducatie is goed maar het totaal aan activiteiten kent versnippering. Er wordt een gebrek aan regie gesignaleerd.

4.3 Flexibiliteit

In de analyse komt regelmatig het woord flexibiliteit en slagvaardigheid voor. De slagvaardige mogelijkheden en de werkwijze van de intendant hebben veel dynamiek en ontwikkeling gebracht. Nu het actieplan een nieuw karakter krijgt met minder mogelijkheden voor het reguliere culturele veld ontstaat hierin een tekort.

In welke omstandigheden geven we ons beleid vorm 5

Een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen

De bezoekers van culturele organisaties zijn veeleisender en minder trouw maar de belangstelling voor cultuur groeit nog steeds. Landelijke subsidiebudgetten voor onze stad zijn minder vanzelfsprekend maar de samenwerking met de provincie groeit. Bij ons cultuurbeleid hebben we te maken met toenemende concurrentie tussen steden. De aandacht bij het rijk voor amateurkunst en cultuureducatie geven een goede basis voor beleid gericht op cultuurparticipatie.

Het beleid dat we voorstellen krijgt ook vorm in een kader van ontwikkelingen van buiten de stad en in relatie tot ander beleid dan cultuur. Niet alle, bijvoorbeeld landelijke, trends die gesignaleerd worden zijn van even groot belang. Maar er zijn ook juist kansen in de directe omgeving die wel weer van belang zijn.

5.1 Rijksbeleid Cultuur

Nieuw stelsel

Landelijk is voor ons van direct belang dat de wijze waarop het cultuurgeld wordt verdeeld in een nieuwe systematiek is ondergebracht. Daarin wordt minder rechtstreeks door OC&W betaald en loopt meer subsidiëring via de fondsen. Ten gevolge van de stelselwijziging wordt de Toonzaal niet meer door OC&W gesubsidieerd. Het Rijk heeft dat nu overgeheveld naar de Provincie.

Bij de fondsen spelen twee hoofdlijnen; bij de Beeldende Kunst worden hogere eisen gesteld aan de artistieke kwaliteit. Het motto is: beter faciliteren van minder mensen in plaats van veel mensen weinig geven. Bij de podiumkunsten is een soortgelijke beweging gaande. Een accent dat daar ook gelegd wordt is dat van vernieuwing van aanvragers. In concrete zin zijn er negatieve effecten voor kunstenaarsinitiatief Artis en De Wetten van Kepler. Maar anderen kregen meer geld. Per saldo is het totaal aan gelden dat van andere overheden binnenkomt in onze stad gegroeid (zie ook de voetnoot in hoofdstuk 8).

Foto: Ivo Mulder

Actieplan wordt Fonds Cultuurparticipatie

Het actieplan cultuurbereik wordt voortgezet voor opnieuw vier jaar. Wel verandert het karakter enigszins. Het accent ligt meer op participatie en er zijn nieuwe invalshoeken zoals de betekenis van volkscultuur. Wij ontvangen van het fonds jaarlijks € 107.000,-. Wij matchen dat met eenzelfde bedrag. Inhoudelijk sluit deze lijn goed aan bij ons beleid cultuurparticipatie.

Continuering regeling Beeldende Kunsten Vormgeving.

De grote steden en de steden waarin een kunstakademie is gevestigd ontvangen ook de komende vier jaar een budget voor beeldend kunstbeleid. Voor ons komt dat neer op jaarlijks € 150.000,- .

Achtergrondgedachte is dat de steden daarmee hun beeldend kunstklimaat versterken en zodoende een voedingsbodem zijn voor nieuw talent.

Onderwijsbeleid

Het Rijk vraagt scholen om cultuur een volwaardige plek te geven in het onderwijs. Basisscholen ontvangen met ingang van 2009 rechtstreeks middelen voor cultuureducatie via de lumpsum bijdrage. Scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs en de agrarische VMBO-opleidingscentra kunnen jaarlijks op aanvraag een subsidie in de vorm van een cultuurkaart krijgen met een digitaal tegoed per leerling.

Sinds 2008 zijn extra rijksmiddelen beschikbaar voor meer samenhang tussen Brede Bossche Scholen, sport en cultuur via zogenaamde combinatiefuncties. De rijksbijdrage is afhankelijk van de lokale bevolkingssamenstelling en moet gematched worden door de gemeente. Ook wij ontvangen geld uit deze regeling.

Cultuurprofijt

Voor ons minder van direct belang is de discussie over eigen inkomsten van landelijk gesubsidieerde organisaties. Een commissie onder leiding van M. Sanders heeft daarover aanbevelingen gedaan aan de Minister. De kern is dat cultuurorganisaties meer ondernemend kunnen zijn en dat ook meer moeten zijn. De aandacht die het rapport vraagt voor de verbreding van het financieel draagvlak, is als thema voor ons beleid wel relevant, hoewel de huidige economische omstandigheden hierbij geen goed uitgangspunt zijn voor de culturele organisaties. In onze stad hebben we overigens wel voorbeelden van organisaties die veel geld weten te genereren naast de subsidie.

5.2 Provinciaal beleid

De Provincie is als partner steeds belangrijker geworden. Het cultuurbeleid van provincie en stad raakt meer verweven en zal dat nog sterker worden.

Het provinciaal beleid is indirect van belang omdat provinciale organisaties samenwerken met onze culturele organisaties. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het Uitpunt, de Bibliotheek en het CBK. Ook zijn organisaties met een provinciale functie in onze stad gevestigd (bijvoorbeeld Produktiehuis Brabant) en ontvangen organisaties provinciaal subsidie (bijvoorbeeld November Music, Verkadefabriek en Toonzaal).

Daarnaast zijn in directe zin vooral de ambities rondom Brabant Culturele Hoofdstad van Europa van belang. De Provincie wil hierin, ook financieel, sterk samenwerken met de vijf grote Brabantse steden. Een ander

provinciaal speerpunt is design en economie waarin voor ons aanknopingspunten liggen voor keramiek.

5.3 Gemeentelijk beleid

We sluiten aan bij het wijkgericht werken binnen ons gemeentelijk beleid. We doen dat niet alleen omwille van het wijkgerichte werken op zich. Het biedt ons kansen om de aanpak van de cultuurparticipatie van nieuwe zuurstof te voorzien en de wijken volop te laten meedoen met het cultuurbeleid. De ontwikkelingen van de Brede Bossche Scholen is een voorbeeld van mogelijkheden om aanbod dichterbij de mensen te brengen. Wijktheaters worden nog meer het theater van de buurt.

In het economische beleid wordt cultuur als een van de vier speerpunten genoemd. Daarnaast vinden bewegingen plaats om de creatieve industrie te versterken. De Gruyterfabriek is op weg om steeds meer een centrum van de creatieve bedrijvigheid te worden.

Ook in de stadsontwikkeling liggen verbanden. Het duidelijkst zijn die in het profiel van de Kop van het Zand en in de functie van de bibliotheek in de ontwikkeling van een nieuw stadscentrumdeel. Er liggen nog onbenutte kansen in de verdere integratie van cultuurbeleid bij het ontwikkelen van stadsuitbreidingen of de revitalisering van bestaande gebieden. Met de hoge kwaliteit aan (internationale) kunstenaars die regelmatig in de stad werken kan meer gedaan worden.

Ook ons beleid ten aanzien van monumenten en cultuurhistorie is een belangrijk raakvlak. Het wordt in deze nota niet direct behandeld omdat het in onze gemeente een eigen sterke lijn is die een eigen beleid kent. Maar het is natuurlijk juist die combinatie van cultuurhistorie en eigentijdse cultuur die onze stad sterk maakt.

De ontwikkeling van het project Jheronimus Bosch is vanzelfsprekend verweven met het totale cultuurbeleid. Onderdelen van het culturele veld zullen bijdragen aan het succes van het project en omgekeerd zal het Jheronimus Bosch traject een belangrijke impuls betekenen voor de versterking van het cultureel klimaat.

5.4 Verhouding tussen steden

Nu het belang van cultuur breed wordt herkend is er ook meer concurrentie tussen de steden ontstaan. Iedere stad wil cultuurstad zijn en probeert zijn profiel te versterken. Ook de andere Brabantse steden investeren fors. Het is daarom belangrijker dan ooit te focussen op dat waar we goed in zijn en wat bij ons hoort. Evenals in de commerciële sector geldt ook hier; wat je op grond van je eigen DNA zelf ontwikkelt kan niemand je echt nadoen. Voor ons is de historische lijn ontegenzeggelijk een kracht, met Jheronimus Bosch in de voorhoede. Binnen de pendant van de hedendaagse lijn is de diverse en kleinschalige structuur van voorzieningen op het gebied van podiumkunsten en de festivals waar mensen elkaar ontmoeten, een belangrijke kracht die goed bij ons past. Beeldende Kunst heeft mogelijkheden die nog weinig worden benut.

5.5 Economische ontwikkelingen

Van meer recente datum is de zorg over de economische ontwikkeling en de ruimte in de gemeentelijke begroting. Dit weerhoudt ons er echter niet van om in deze nota uit te spreken wat we als gewenst beleid zien. We zien investeren in een goed cultureel klimaat ook als een investering in een aantrekkelijk vestigingsklimaat en in toerisme. Juist daarom moeten we nu doorgaan met de inspanningen voor een sterk cultureel klimaat.

Het beleid betreft een langere periode en de Raad zal over de budgetten altijd afzonderlijk beslissen. Voor de organisaties zullen mogelijk zwaardere tijden aanbreken omdat te verwachten valt dat mensen minder bij hen besteden.

5.6 Ontwikkelingen op de vrijetijdsmarkt

Publieke belangstelling voor cultuur groeit nog steeds maar die groei is niet oneindig. Vrije tijdsbesteding is individueler geworden en kent een grilliger verloop. Waar vroeger abonnementsverkoop een vaste band met het publiek garandeerde, besluiten mensen nu veel meer ad hoc om naar een voorstelling te gaan. Theaters, maar ook de Muzerije en de bibliotheek zien een verschuiving van vaste trouwe en voorspelbare klanten naar meer incidenteel contact.

Een tweede belangrijke trend is dat de “beleveniseconomie” die ook in de commerciële sector bepalend is, een veel meer consumentgerichte benadering vraagt. Daar komt bij dat het traditionele onderscheid tussen “high culture” en “low culture” minder afgebakend is. Culturele organisaties concurreren ook met de commerciële vrijetijdssector die veel sterkere marketingmethodes inzet dan de cultuursector gewend is.

In de komende jaren zullen ook de technologische ontwikkelingen de bovengenoemde tendensen beïnvloeden. Het zogenaamde “pronsumeren” (de consument wordt ook zelf via internet veel makkelijker producent) is in ontwikkeling en in de toekomst zou het wel eens zo kunnen zijn dat aanbod zich niet meer via de huidige vaste patronen over accommodaties verspreidt. In het algemeen wordt nu in het culturele veld in onze stad, dit nog niet als een belangrijke actuele discussie gezien. Mogelijk verandert dat in de komende jaren.

Een relativering van de bovengenoemde ontwikkelingen voor de korte termijn is de groeiende groep 50+ers die nog vooral op de vertrouwde manieren van het cultuuraanbod gebruik maakt.

Hoe gaan we daar mee verder

6

De programmalijnen en de speerpunten

In de komende jaren werken we langs drie programmalijnen aan de cultuurstad van 2016. Met de programmalijn **Maken (de productie van kunst) willen we een sterk makersklimaat vasthouden. In de lijn **Meemaken** (de presentatie van kunst) richten we ons op een goed voorzieningsniveau. In de lijn **Meedoen** staat een brede participatie centraal. Beeldende Kunst en Theater zijn onze landelijke speerpunten. Muziekcultuur, Cultuurhistorie en Amateurkunst zijn onze lokale speerpunten.**

Met deze nota zetten we drie programmalijnen uit waarlangs we gaan werken aan de cultuurstad die we in 2016 willen zijn. We zullen ontwikkelingen volgen en kansen benutten. Op onderdelen zullen we met uitwerkingen komen, nader onderzoek doen, debatten voeren of met nadere voorstellen komen. Voor de komende vier jaar hebben we een meer concrete agenda opgesteld, die in de bijlage is opgenomen. We gaan aan de slag met onze ambities vanuit onze sterktes en potenties: De Podiumkunsten en Beeldende Kunst, zonder onze lokale speerpunten te vergeten. We vullen de programmalijnen in vanuit de invalshoeken productie van cultuur, presentatie van cultuur en deelname aan cultuur.

6.1 Programmalijn 1: Maken (productie)

Een vitaal productieklimaat geeft een stad een voortdurende impuls van nieuwe ontwikkelingen en dynamiek. Vooral op het gebied van theater gebeurt er veel in s-Hertogenbosch. Voor de Beeldende Kunst is meer mogelijk en wenselijk. We richten ons dan ook vooral op deze twee speerpunten. We gaan ook meer gericht kiezen. De relatie Makers-Podia-Publiek is daarbij een belangrijke invalshoek.

6.1.1 De speerpunten

In het cultuurbeleid hanteren we twee landelijke speerpunten; Beeldende Kunst en Theater. Daarmee sluiten we niet uit dat ook de andere disciplines een rol spelen. Sterker; we zijn ons bewust van het feit dat op de grensgebieden van de disciplines interessante ontwikkelingen plaats kunnen vinden. Maar omdat we niet alles goed kunnen doen, kiezen we wel voor een duidelijke focus.

Theater

We zijn niet alleen een stad van podia maar ook een stad van (vooral theater-)makers. We hebben op dat gebied landelijke top in huis, opgenomen in de landelijke basisinfrastructuur of gefinancierd met landelijke en provinciale geldstromen. Dat is niet toevallig. Zoals niet voor niets het Productiehuis Brabant ooit begon bij Theater Bis en zoals het Koningstheater en de Koningstheaterakademie niet zonder elkaar hadden kunnen bloeien. Dat inspireert ons om deze lijn verder te ontwikkelen. Het geeft ons landelijk profiel en het geeft een podiumklimaat van bijzondere kwaliteit waar de inwoners van profiteren.

Beeldende Kunst

Onze stad heeft meer potentie op het gebied van de Beeldende Kunst dan we nu waarmaken. Er zijn gerenommeerde instituten als het Europees Keramisch Werkcentrum (EKWC) en de kunstakademie. Het museum SM's heeft een belangwekkende collectie en een traditie in landelijke kwaliteit. Er wonen en werken veel beeldend kunstenaars in de stad en er worden veel kunstenaars opgeleid. In dat geheel willen we meer samenhangend beleid ontwikkelen. We willen de betekenis van de landelijke organisaties EKWC en Kunstakademie beter benutten.

Ook bij de Beeldende Kunst richten we ons in toenemende mate op de relatie tussen maker en publiek.

6.1.2 Drie niveaus van opereren

Om het productieklimaat te versterken zetten we in op drie niveaus. We willen onze positie in de landelijke top nadrukkelijk verdedigen en versterken. Voor de directe ondersteuning van kunstmakers richten we ons met name op jonge makers, waarmee we niet zeggen dat we de makers die langer bezig zijn niet van belang vinden. Maar ook hier geldt dat we door het leggen van accenten meer effectiviteit willen bereiken. Voor de lokale structuur van voorzieningen zien we vooral een functie om publiek en kunstmaker te verbinden. Daar zijn zij goed in en daarin kunnen zij de kunstmakers ondersteunen.

foto: Theaterfestival Boulevard, fotograaf: Joep Lennarts

Landelijke top

Voor theater rekenen we Artemis, Theaterfestival Boulevard, Productiehuis Brabant tot de landelijke top. Hoewel geheel anders van karakter en financiering hoort hier ook de Koningstheaterakademie (in relatie tot Koningstheater en Fontys Hogeschool) bij.

Sterke landelijk onderscheidende theatervoorzieningen kunnen we niet op eigen kracht in stand houden en ontwikkelen. Medefinanciering door het Rijk en de Provincie is een voorwaarde, maar het is tegelijkertijd ook een erkenning van het belang van deze voorzieningen. We willen met name met deze organisaties de ambities sterker gaan delen. Het moet resulteren in een sterkere uitgangspositie van deze organisaties, en dus van onze stad bij de volgende cultuurplanperiode van het Rijk.

Beeldende Kunst kent een andere structuur en een andere landelijke financieringssytematiek dan de podiumkunsten. Maar ook bij de Beeldende Kunst willen we de landelijke positie van de professionele organisaties versterken door meer met hen samen te werken. Resultaat kan bijvoorbeeld zijn dat kunstenaars van hoog (internationaal) niveau vaker werk in onze stad uitvoeren, deelnemen aan artistieke debatten en exposities. Sommige kunstenaarsinitiatieven als Artis en KW 14 bereiken een hoog niveau van landelijk allure.

Lokale structuur

We staan een beleid voor waarin de lokale podia en het productieklimaat elkaar versterken en waarbij de podia een sterkere relatie aangaan met de makers in de stad, ze een podium geven en ze begeleiden op weg naar meer publiek. Dat de podia daarbij keuzes maken vinden we een noodzaak. De samenwerking van de nationale spelers November Music en het Internationaal Vocalisten Concours met de verschillende podia versterken zo het productieklimaat voor muziek. Ook het lokale publiek profiteert daarvan. Ook poppodium w2 draagt bij aan de lokale structuur via zijn oefenruimten en mogelijkheden voor muzikanten om op te treden.

Voor de Beeldende Kunst geldt dat het CBK, maar ook de musea die rol vervullen. Vooral ten aanzien van het CBK willen we die rol versterken. De Beeldende Kunst is versnipperd en de mogelijkheden worden veel te weinig benut. De landelijke topinstellingen en de stad kunnen meer voor elkaar betekenen. Het beter verbinden van EKWC, Kunstakademie, SM's en Noord Brabants Museum met het beeldend kunstbeleid is een van onze speerpunten. Een andere belangrijke keuze is het clusteren van Beeldende Kunst op een herkenbare locatie.

Jonge makers

We kunnen en willen niet op alle niveaus theatermakers even sterk ondersteunen. We zetten vooral in op de beginnende makers. Zij krijgen van ons de kans zich met projectsubsidies, werkruimte en ondersteuning van onze organisaties een goede start te maken. We leggen daarnaast een accent op ontmoetingen en experiment. Ook bij experiment staat voor ons het publiek centraal. Dat kan in deze fase vooral bestaan uit andere makers. Zo ontstaat debat en wederzijdse inspiratie en een klimaat waarin makers zich ontwikkelen. Een festival als Cement heeft voor jonge makers een belangrijke functie.

Organisaties als Theaterfestival Boulevard en het Productiehuis Brabant, maar ook de podia geven daarna de talenten verder een kans. Daarmee worden makers begeleid op weg naar verdere ontwikkeling, in confrontatie met het publiek. We zijn van mening dat ook voor de ontwikkeling van theatermakers een vorm van "marktwerking" een functie heeft. De podiumorganisaties in onze stad zijn zo tegelijkertijd filter als ondersteuner.

Ook bij de Beeldende Kunst leggen we een accent bij de jonge makers. Daartoe rekenen we ook de kunststudenten. Ontmoeting en experiment staan, in samenhang met presentatie en publiek centraal. Het CBK is

een belangrijke aanjager. We ontwikkelen een subsidie- en opdrachtenbeleid dat zich meer richt op jonge kunstenaars.

6.2 Programmalijn 2: Meemaken (de presentatie)

De erkenning van 's-Hertogenbosch als stad van podia is een kracht die we verder ontwikkelen. Het past bij een stad waar ontmoeting en kleinschalige structuren kenmerkend zijn en bovendien zijn we er goed in. We worden er in gewaardeerd en er is een divers publiek voor.

De musea, en voor de hedendaagse kunst vooral het SM's, vormen samen met het CBK en de kunstenaarsinitiatieven de "podia" voor de Beeldende Kunst. Daarin is nog niet de samenhangende kracht ontwikkeld die voor theater kenmerkend is maar we zien wel volop mogelijkheden.

6.2.1 De speerpunten

De speerpunten Theater en Beeldende Kunst komen ook terug bij de presentatie van kunst. Ook hier geldt dat we de andere disciplines niet uitsluiten. Meer nog dan bij de programmalijn "Maken" geldt dat we een goede en volledige basisstructuur willen van organisaties die cultuur presenteren. Maar ook hier geldt dat we in het beleid wel accenten willen aangeven waarop we ons met name richten.

Theater

Onze uitgebreide podiumstructuur (waartoe we ook Theaterfestival Boulevard en het kleinere festival Cement, en bij muziek IVC en November Music rekenen) is een belangrijke kwaliteit. Het bepaalt mede onze positie als podiumstad. Binnen het podiumbeleid maken we een duidelijke keuze voor het versterken van theater. Voor muziek kiezen we vooralsnog voor beleid waarbij we met een beperkt aantal bijzondere activiteiten toch opvallen. Daarom zijn de twee muziekfestivals en De Toonzaal belangrijke voorzieningen. Dans en Film horen bij een volledig aanbod maar zijn geen speerpunten.

Beeldende Kunst

De expositieplekken in onze stad zijn zeer divers en variëren van een klein kunstenaarsinitiatief tot een professionele museumorganisatie. Omdat we de kunstenaars en de kunstenaarsopleidingen meer willen verbinden aan de stad, kijken we ook naar de publiekscant van Beeldende Kunst. We willen meer profiel ontwikkelen zodat we de Beeldende Kunst beter voor het voetlicht kunnen brengen. We verwachten veel van de nieuwbouw van het SM's.

foto: SM's, fotograaf: Ivo Mulder

6.2.2 Drie niveaus van opereren

De drie niveaus waarop we het beleid richten zijn ook hier de landelijke

top, de lokale structuur en de jonge makers. Het zal duidelijk zijn dat er overlap is met de programmalijn "Maken" en dat is zelfs nadrukkelijk de bedoeling. Zo is Theaterfestival Boulevard een belangrijk podium maar legt het ook verbanden tussen makers en tussen makers en publiek.

Landelijke top

Als het om de podiumkunsten gaat, zijn het bij de presentatie vooral de festivals die landelijk onderscheidend zijn. Voor theater betreft het dan primair het Theaterfestival Boulevard. IVC (internationaal vocalistenconcours) en November Music geven ons op het gebied van muziek een positie ondanks het feit dat muziek geen landelijk speerpunt is. Voor Theaterfestival Boulevard, November Music en IVC sluiten de internationale ambities die zij hebben goed aan bij onze ambities op weg naar 2016.

Beeldende Kunst moet ook in de presentatiefunctie sterker worden. We bouwen een nieuwe huisvesting voor het SM's naast het Noordbrabantse Museum zodat deze elkaar ook kunnen versterken, willen spraakmakender Kunst in de Openbare Ruimte en we willen een landelijke manifestatie van (inter-)nationaal niveau ontwikkelen.

Lokale structuur

De podiumstructuur van de stad is er primair om de stad en regio van een mooi evenwichtig aanbod te voorzien. Met elkaar moeten ze er voor zorgen dat we een programmering hebben die minstens bij de top tien van kwaliteit in Nederland hoort. Wij kiezen daarbij een hoofdrol in het investeren in goede accommodaties. Omdat publiek niet alsmaar blijft groeien, kijken we daarbij zorgvuldig naar het publieksdraagvlak van die accommodaties ten opzichte van elkaar. Dat ze vooral een lokale en regionale functie hebben wil niet zeggen dat ze niet bijdragen aan ons imago in het land; dat doen ze nadrukkelijk wel. Zoals hierboven genoemd willen we dat de podia hun functie voor makers versterken. Het College streeft naar spoedige besluitvorming over een nieuw te bouwen theater, zodat deze in 2016 gereed kan zijn.

Anders dan bij de podiumkunsten ligt bij de Beeldende Kunst een belangrijke inhaalslag te maken bij de lokale structuur. Naast de eerder genoemde organisaties is op het gebied van de Beeldende Kunst het CBK de belangrijkste basisvoorziening. De functie die we daarbij voor het CBK zien is in algemene zin het zorgen voor een inspirerend beeldend kunstklimaat voor de kunstenaars in de stad. We willen dat het CBK ook meer een begeleidingsfunctie voor jonge beeldende kunstenaars op zich neemt. Op dezelfde manier als de podiuminstellingen dat doen, kan het CBK daarmee selectiever inzetten op het verbinden van kunstenaars aan publiek en opdrachtgevers. We kiezen een hoofdrol voor het realiseren van een beeldend kunstcluster. Dat moet dé plek worden waar kunstenaars elkaar en het publiek ontmoeten. Dé plek waar nieuwe ontwikkelingen ontstaan die ook buiten de stad als belangwekkend worden herkend.

Jonge makers

We verwachten van de podia en presentatie-instellingen dat zij een stimulerende maar ook filterende rol vervullen waarbij zij actief de kunstenaars en het publiek aan elkaar verbinden. Bij de podiumkunsten gaat het dan om Verkadefabriek, Koningstheater, Theater aan de Parade en toch ook om Toonzaal. Bij de Beeldende Kunst moet het CBK de hoofdrol spelen. Als het over jonge makers gaat doelen we ook op jonge organisaties. bArt is een voorbeeld van een waardevolle actieve organisatie zich de laatste jaren heeft ontwikkeld.

6.3 Programmalijn 3: Meedoen (participatie)

We willen cultuurstad zijn in de Nederlandse top tien. Een culturele stad ben je niet alleen doordat je een landelijke uitstraling hebt maar ook omdat cultuur leeft voor iedereen. We gaan cultuur dichterbij de mensen brengen en zoeken aansluiting bij een meer diverse beleving van cultuur.

Het beleid in deze programmalijn kent één overkoepelende invalshoek. Mensen aanspreken in hun directe leefomgeving. Het betreft de vraag hoe we meer mensen interesseren voor cultuur maar het betreft ook de vraag hoe we de diverse manieren waarop mensen cultuur beleven een betere plek geven. Het gaat anders gezegd om de opgave “cultuur vóór meer mensen, cultuur ván meer mensen en cultuur dóór meer mensen.” We zien daarbij vier speerpunten.

6.3.1 Wijkgericht cultuurbeleid

Aansluitend bij het wijkgericht werken gaan we meer cultuurbeleid uitvoeren in de wijken. Dat zal voor een deel gaan over nieuw aanbod voor nieuwe doelgroepen op nieuwe manieren, maar ook over verbindingen van cultuurbeleid met bijvoorbeeld welzijns- of jeugdbeleid. We gaan door met de intendant en gaan die inzetten op deze programmalijn. We kiezen met deze methode voor een verfrissende en slagvaardige aanpak. De initiatieven die er al zijn (Makershuizen, Muzerije, Artemis, Kunstbende, Toonzaal, Theaterfestival Boulevard), laten zien dat ook de professionele organisaties uit de andere programmalijnen een rol kunnen spelen.

6.3.2 Cultuureducatie en talentontwikkeling

Wie eenmaal gewonnen is voor cultuur erkent de rijkdom ervan. Maar het gemak waarmee je er toe komt heeft veel te maken met de vraag of je er op jonge leeftijd mee in aanraking wordt gebracht. Het tweede speerpunt is dan ook een versterking van de cultuureducatie en talentontwikkeling. De eerste prioriteit ligt bij een stevige organisatie en coördinatie van de cultuureducatie.

Amateurkunst is een belangrijk onderdeel van de manier waarop mensen hun talenten ontwikkelen. Amateurkunst binnen verenigingsverband én nieuwe vormen van amateurkunstbeoefening zijn onderdeel van dit beleid. Belangrijkste wens is een groter budget om bijzondere projecten te ondersteunen.

6.3.3 Huis van de stad: Een nieuwe bibliotheek

Met de nieuwe combinatie van bibliotheek en stadsarchief willen we een echt “huis van de stad” maken. Als ergens de diversiteit van leefwerelden, belangstelling en doelgroepen bij elkaar gebracht kan worden dan is het wel hier. Naast de traditionele vormen van lezen, kennis en educatie zullen nieuwe activiteiten ontstaan rondom de stad, haar inwoners, het verleden en de toekomst.

6.3.4 Specifieke doelgroep: Jongeren

Het vierde speerpunt is de specifieke doelgroep jongeren. Jongeren-cultuur kent een eigen aard en dynamiek die ook om een eigen beleid vraagt. Muziek heeft altijd een belangrijk onderdeel van jongerencultuur gevormd. Jongerencultuur laat zich niet alleen op wijkniveau organiseren. Er zijn behoorlijk wat jongerenactiviteiten die echter verspreid en versnipperd worden uitgevoerd. Daarvoor gaan we nader beleid uitwerken waarbij meer samenwerking en regie uitgangspunt is. De discussie over een toekomstig cultureel jongeren centrum hoort daarbij.

Voor Talent Wordt Geklapt

Investeren en cultureel ondernemerschap

7

Twee belangrijke wegen naar het resultaat

De afgelopen jaren hebben we gezien hoe een goed investeringsbeleid sterke impulsen geeft aan het cultureel klimaat. We zetten deze lijn voort. We gaan ook meer ruimte geven aan cultureel ondernemerschap. De culturele organisaties moeten onze ambities delen en waarmaken. We willen hen duidelijker aanspreken op hun deskundigheid om de HOE-vraag te beantwoorden.

7.1 Investeringsplan

Na het succes van de Verkadefabriek gaan we door met het investeren in goede culturele accommodaties. De (ver-)bouw van de Muzerije en het Museumkwartier zijn inmiddels al in gang gezet. We hebben ook hoge verwachtingen van de nieuwe bibliotheek in combinatie met het stadsarchief. Daarmee moet een eigentijdse vernieuwende laagdrempelige voorziening ontstaan die voor de inwoners een aanwinst is, maar ook door mensen van buiten de stad bezocht wordt.

In Rosmalen clusteren we voorzieningen, zodat ook cultuur daar beter bereikbaar wordt.

Bij het investeringsprogramma gaat het niet alleen om de grote projecten. We zullen op alle niveaus de huisvesting op peil houden of brengen.

Goede accommodaties met een hoge kwaliteit geven een belangrijk antwoord op de noodzaak voor de organisaties om zich voor het publiek te blijven onderscheiden binnen het totale vrije tijdsaanbod. De tijd dat publiek in een tochtige schuur naar theater kwam kijken, of een cursus kwam volgen, is voorbij. De cultuurliefhebber is meer dan ooit ook consument.

Ook voor de makers van kunst zijn herkenbaarheid en goede ruimtes van belang. Na de investeringen in de Josephstraat met werkruimtes voor beeldende kunstenaars en theatermakers, is een Beeldend Kunstcluster in de Willem II-fabriek de eerstvolgende stap.

7.2 Cultureel ondernemerschap

De tweede lijn die we inzetten is die van het cultureel ondernemerschap. Al bij de hoofdlijnennota hebben we gesteld dat heel veel van wat in onze stad aan vernieuwing is ontstaan, is veroorzaakt door ondernemerschap in het culturele veld. De term cultureel ondernemerschap wordt tegenwoordig vaak gebruikt maar ook vaak in een veel te enge betekenis. Als wij het over ondernemerschap hebben dan doelen we op de capaciteiten van een organisatie om zich pro-actief op te stellen, kansen te zien en bedreigingen te pareren. Ook het culturele veld moet zich continu aanpassen aan de wensen van de bezoekers én aan de ambities van de gemeente. Veel meer dan we als gemeente nu doen gaan we de HOE-vraag bij de culturele ondernemers neerleggen. Voor het culturele veld hoort daar nog een derde partij bij. Van de culturele organisaties wordt verwacht dat zij ook de artistieke ontwikkelingen volgen en een plaats geven. Dat maakt het cultureel ondernemerschap tot een complexe opgave.

Verkadefabriek, fotograaf: Ivo Mulder

Een tweede betekenis van het begrip cultureel ondernemerschap legt de nadruk op het bredere financiële draagvlak en de eigen verdiensten van de organisatie. We zien ook in onze stad dat er hier en daar mooie resultaten worden geboekt op dit terrein. Hoewel de economische omstandigheden op dit moment de mogelijkheden voor de cultuursector onder druk zetten, willen we ook deze invalshoek benadrukken. We bieden mogelijkheden door goede accommodaties en basissubsidies beschikbaar te stellen. We verwachten van het culturele veld dat zij zich in de toekomst daarnaast ook meer oriënteren op andere inkomsten.

Als wij de WAT-vraag helder formuleren door onze ambities aan te geven, kunnen de organisaties de HOE-vraag beantwoorden door de prestaties daarbij te formuleren. Zij krijgen zo meer ruimte om zelf slagvaardig beleid te ontwikkelen. Wel wordt het belang van een goede verantwoording achteraf groter. We gaan betere vormen van beleidsevaluatie en rapportage ontwikkelen.

Om ook als gemeente zelf slagvaardiger te kunnen reageren op initiatieven streven we naar een ruimer flexibel budget en een betere doorstroming in de subsidieregelingen.

We willen de ambities vooral uitvoeren door inzet op meer geld van het Rijk, bundeling van budgetten, bundeling met ambities uit het Jheronimus Bosch-project en door “nieuw voor oud”.

8.1 Nieuw voor oud

We willen een deel van het nieuw beleid realiseren door oud beleid te laten vallen. We vinden dat de culturele organisaties in eerste instantie zelf binnen hun eigen beleid en bedrijfsvoering tot keuzes moeten komen. We vinden een sterke lokale basisstructuur belangrijk. Dat wil echter niet zeggen dat binnen die structuur steeds dezelfde activiteiten moeten plaatsvinden. We verwachten hierin van onze organisaties dat zij zich oriënteren op onze ambities en zich inzetten om deze waar te maken. Als we menen dat dit niet kan binnen de huidige budgetten dan zullen we hiervoor met aparte voorstellen bij de Raad komen.

8.2 Investerings

Om het beleid zoals beschreven tot uitvoering te brengen zullen grote investeringen afzonderlijk aan u worden voorgelegd. Een deel van de investeringen zijn parallel aan deze nota al onderwerp van besluitvorming (bijvoorbeeld Bibliotheek en museum SM's).

8.3 Extern geld

Met name voor de lijn Cultuurparticipatie en voor de Beeldende Kunst krijgen we de komende vier jaar geld van het Rijk. Voor de participatielijnen krijgen we jaarlijks € 107.000,-. In onze begroting wordt dat gematched met ook nog eens € 107.000,-.

Voor Beeldende Kunst ontvangen we geld vanuit de regeling BKV (Beeldende Kunst en Vormgeving) van het Rijk. De komende vier jaar jaarlijks € 150.000,-. We zijn niet verplicht dat te matchen maar we voorzien dat voor een goed beeldend kunstbeleid aanvullend budget nodig is.

Met ons beleid willen we ook mogelijk maken dat de organisaties in onze stad zich goed kunnen ontwikkelen en in totaal meer geld

kunnen ontvangen van Rijk en Provincie. In totaal ontvangen zij nu ruim € 4.000.000,- (!) aan subsidies van Rijk en Provincie.⁵

8.4 Bundelen van geld

Binnen de lijn Meedoen is ook met een goed bundelen van budgetten uit verschillende regelingen vanuit andere beleidsterreinen meer mogelijk te maken. We zullen zoeken naar andere mogelijkheden om geld effectiever in te zetten, bijvoorbeeld bij kunsttoepassingen in de openbare ruimte.

8.5 Nieuwe budgetten

Een aantal prioriteiten zullen meer geld vragen. Daartoe zullen we u in de komende jaren op de daarvoor geëigende momenten zo nodig voorstellen doen. Deze kunnen dan worden afgewogen tegen de budgettaire mogelijkheden binnen de gemeentebegroting en tegen de andere prioriteiten van dat moment.

8.6 Jheronimus Bosch en BCH 2018 (Brabantstad Culturele Hoofdstad)

De ambities rondom het Jheronimus Boschproject kennen een eigen dynamiek. Maar het zal duidelijk zijn dat de effecten op de ambities in het cultuurbeleid groot kunnen zijn. Hoewel we willen waken voor te veel versnippering willen we ook in dit opzicht er aan werken dat het project Jheronimus Bosch een blijvend effect heeft op het cultuurbeleid. In samenhang hiermee geldt hetzelfde voor de ambitie om in 2018, samen met de Brabantse steden en de Provincie culturele hoofdstad van Europa te worden.

⁵ Instellingen in 's-Hertogenbosch ontvangen totaal € 2.126.547 per jaar in de periode 2009-2012 via de Basis Infrastructuur voor het EKWC, Productiehuis Brabant en Theater Artemis. Via het NFPK+ ontvangen Cappella Praetensis, Het groote Hoofd en Matzer in de tweejarige regeling totaal € 460.000 voor een periode van 2 jaar. Via het NFPK+ ontvangen IVC, November Music en Theaterfestival Boulevard in de vierjarige subsidieregeling € 399.232 per jaar voor de periode 2009-2012. Via de Provincie ontvangen Matzer, Festival Cement, IVC, Boulevard, November Music, Theater Artemis, Productiehuis Brabant en Muziekcentrum de Toonzaal een bedrag van € 1.092.320 per jaar. Makerssubsidies via de Provincie zijn nog niet bekend maar LaMelis, JUDKA en Panama Pictures komen hiervoor in aanmerking en hebben een aanvraag gedaan. Maximale hoogte € 50.000 per jaar.

9.1 Cultureel ondernemerschap

De relatie tussen de gemeente en het culturele veld

- Subsidierelatie : Niet HOE maar WAT centraal stellen en duidelijker zijn over de functie.
- Subsidieafspraken: Meerjarig perspectief
- Goede afspraken over reserveringen bij eigen verdiensten
- Op termijn ook meer eigen inkomsten verlangen

Flexibiliteit en doorstroming

- Nieuw voor oud als onderwerp bij subsidieafspraken
- Subsidieregelingen incidentele activiteiten: stapsgewijze afbouw

Een slagvaardige gemeente

- Flexibel budget
- Vaker opdrachtgever

De relatie met de gemeenteraad

- Betere monitoring en beleidsevaluatie
- Betere rapportage aan de Raad

9.2 De programmalijnen

9.2.1 Programmalijn 1: Maken

Landelijke top

- Een betere uitgangspositie voor de landelijke verdeling van gelden in 2012
- Doorontwikkeling van de Koningstheaterakademie (in relatie tot Koningstheater en Fontys Hogeschool)
- Doorontwikkeling van Artemis
- Versterken relatie met de kunstacademie en EKWC

Lokale infrastructuur

- De podia en de musea /CBK gaan duidelijker beleid maken om actief makers te ondersteunen

Jonge makers

- Makershuizen uitbouwen
- Festival Cement structureel ondersteunen
- Flexibel budget
- Atelierbeleid uitbreiden voor alle disciplines
- Stimuleringssubsidie voor beginnende en studerende kunstenaars uitbreiden

- Aangepast atelierbeleid voor starters
- Ontmoeting en samenwerking stimuleren
- Doorontwikkeling digitale werkplaats

9.2.2 Programmalijn 2 : Meemaken

Landelijke top

- Doorontwikkeling Theaterfestival Boulevard
- Doorontwikkeling van de twee muziekfestivals November Music en I.V.C.
- Nieuwbouw museumkwartier
- Ontwikkelen grote beeldend kunstmanifestatie
- Meer gerenommeerde kunstenaars leveren bijdrage aan kunst-klimaat en stadsontwikkeling

Lokale structuur

- Goede nieuwe accommodatie voor Theater aan de Parade
- Verbeteren accommodatie Koningstheater
- Ontwikkeling Kunstencluster
- Nieuw beleid Kunst Openbare Ruimte (KOR)

Jonge makers

- Versterken functie podia voor verbinden makers en publiek
- Grotere rol voor CBK om kunstenaars onder de aandacht te brengen van publiek en opdrachtgevers

9.2.3 Programmalijn 3: Meedoen

- Wijkgericht cultuurbeleid met programma's door cultuurorganisaties
- Continueren intendant met inzet op wijkgericht cultuurbeleid
- Nieuwbouw bibliotheek
- Wijkgericht bibliotheekbeleid: schoolbibliotheken en wijkservicepunten
- Samenhang in cultuureducatie
- Professionele organisatieopzet SKV-Uitlok
- Verhoging projectgelden amateurkunst
- Cultuurbeleid voor jongeren ontwikkelen

Bijlage

DE AGENDA TOT 2012

I De programmalijnen

In 2012 zijn we halverwege de route naar 2016. We willen dan beter herkend worden als stad van podiumkunsten en Beeldende Kunst, wat blijkt uit een grotere landelijke rol in de verdeling van gelden. In de wijken is zichtbaar een grotere diversiteit aan activiteiten en deelnemers. Iedere culturele organisatie in 's-Hertogenbosch draagt aan deze doelstellingen bij, met de competenties die hen kenmerken en op de gebieden waar ze goed in zijn.

In de nota hebben we de ambities besproken en uiteengezet langs welke lijnen en accenten we daar aan willen werken. De ambities richten zich op een uitstekend cultureel klimaat in 2016. In deze bijlage lichten we toe wat dat in de komende jaren betekent voor de organisaties in de stad. Naast de organisaties benoemen we ook onze subsidieregelingen.

Programmalijn 1: Maken⁶

Landelijke top

Hoofdpunten:

- Een betere uitgangspositie voor de landelijke verdeling van gelden in 2012
- Doorontwikkeling van de Koningstheaterakademie
- Doorontwikkeling van Artemis
- Versterken relatie met de kunstakademie en EKWC

Produktiehuis Brabant heeft een provinciale functie en wordt landelijk en provinciaal gefinancierd. Wij zorgen voor de huisvesting. We willen met het Produktiehuis in gesprek om te bepalen op welke wijze wij elkaar kunnen versterken. Wij streven naar extra opdrachten voor het produktiehuis vanuit onze stad.

⁶ We hebben bij de programmalijnen de organisaties daar genoemd waar ze het meest vanzelfsprekend toe behoren. Uiteraard is het zo dat de culturele organisaties in alle programmalijnen een functie (kunnen) hebben. Maar omwille van de leesbaarheid hebben we het steeds opnieuw vermelden van de organisaties achterwege gelaten.

Artemis is een belangrijk jeugdtheatergezelschap. Bij de landelijke discussies werd zij genoemd als een van de kanshebbers voor de drie jeugdtheatergezelschappen in de landelijke basisinfrastructuur. De Minister heeft die discussie geparkeerd om budgettaire redenen. Wij willen er aan bijdragen dat zij die positie kunnen pakken als die discussie weer gestart wordt.

Matzer is een relatief nieuwe maker in onze stad die inmiddels ook landelijk erkend raakt, blijkend uit de tweejaarlijkse subsidie van het NFPK+ en de provinciale subsidie vanaf 2009. We ondersteunen Matzer met huisvestingssubsidie. Matzer wordt het nieuwe kerngezelschap van de Verkadefabriek.

Koningstheaterakademie (KTA) heeft zich ontwikkeld tot een opleiding die landelijk succesvolle kleinkunstenaars aflevert en weet dit voorbeeldig te combineren met zorg voor een groot lokaal draagvlak. De KTA staat voor een volgende stap in de professionalisering en we willen die ondersteunen. Een accreditatieproces om een erkende HBO- instelling te worden loopt. We streven een sterkere samenwerking na tussen de Koningstheaterakademie, het Koningstheater en Fontys Hogeschool voor de Kunsten. We willen Cabaretstad van het zuiden worden.

Het Europees Keramisch Werkcentrum (EKWC) wordt door het rijk gefinancierd. Wij hebben destijds een rol gespeeld bij de huisvesting van het EKWC, maar dat is niet zichtbaar in de huidige exploitatie. We vinden dat het samenwerkingsverband DBKS (Den Bosch Keramiek Stad) niet uit de verf is gekomen maar we willen de positie van het EKWC wel helpen versterken en ook hierin op zoek gaan naar de betekenis die we voor elkaar kunnen hebben. We hopen de betekenis van keramiek voor de stad een nieuwe betekenis te geven.

De Akademie voor Kunst en Vormgeving

Met de Kunstakademie hebben we geen formele relatie omdat ze geheel wordt gefinancierd vanuit landelijke onderwijsmiddelen. Op incidentele basis geven we kleine bijdragen aan projecten. Onze rol zal in verhouding tot het Rijk altijd zeer beperkt blijven. Maar wel willen we met de akademie in gesprek gaan over de vraag hoe wij studenten binnen de stad beter kunnen ondersteunen in hun ontwikkeling. Het voorzien in (bijzondere) presentatieplekken is een van de mogelijkheden. Verder zullen we bij het Jheronimus Bosch-traject intensief met de akademie samenwerken.

Lokale structuur

- De podia en festivals en de musea/CBK gaan duidelijker beleid maken om actief makers te ondersteunen.

De podia

Theater aan de Parade, Koningstheater, Verkadefabriek en Toonzaal zullen we vragen hoe zij invulling (kunnen) geven aan het versterken van de relatie tussen publiek en makers. Daarmee willen we de makers ondersteunen in hun ontwikkeling.

Bij de festivals gaat het vooral om Theaterfestival Boulevard, die daarin al een royale traditie heeft, maar ook om November Music en IVC.

De expositieplaatsen

De musea en dan vooral het SM's hebben een soortgelijke functie voor de Beeldende Kunst. Maar met name voor het CBK zien we een belangrijke opdracht in het verbinden van publiek en kunstenaar, in het licht van de ontwikkeling van de kunstenaars.

Het **Centrum Beeldende Kunst** (CBK) heeft, een brede opdracht om beeldend kunstenaars te ondersteunen. Het CBK doet dat vooral door advisering, ondersteuning en door tentoonstellingen en debat. De functie hierbij is om lokale kunstenaars de kans te geven zich te presenteren maar ook kunstenaars van buiten te halen om het debat en de uitwisseling te stimuleren. We willen met het CBK en het museum SM's een samenhangend expositiebeleid ontwikkelen waarin duidelijker wordt gekozen welke functie een tentoonstelling heeft en wie daarin welke functie vervult.

Een andere functie van het CBK is het bieden van faciliteiten. Concreet is dat het Grafisch Atelier en de digitale werkplaats. We willen met voorrang de digitale werkplaats verder ontwikkelen omdat het voorziet in een behoefte van vooral jonge makers.

We willen het CBK een prominente plek geven in de ontwikkeling van een kunstcluster in de Willem II fabriek.

Jonge makers

Hoofdpunten:

- Makershuizen uitbouwen
- Festival Cement structureel ondersteunen
- Flexibel budget
- Atelierbeleid uitbreiden voor alle disciplines
- Stimuleringssubsidie voor beginnende en studerende kunstenaars uitbreiden
- Aangepast atelierbeleid voor starters
- Ontmoeting en samenwerking stimuleren
- Doorontwikkeling digitale werkplaats

Het Festival Cement is bij uitstek een ontmoetingsmogelijkheid voor jonge makers. Ze kunnen elkaars werk zien en het toetsen aan de kritiek van vakgenoten en een publiek van liefhebbers. Daarom streven we naar structurele subsidiering van het festival.

Het initiatief **Bossche Makershuizen** voorziet niet zozeer in werkruimtes maar heeft de ambitie om makers te verbinden aan de omgeving en heeft laten zien dat het jonge makers bindt. Om deze redenen gaan we de makershuizen ondersteunen in activiteiten.

De stimuleringsregeling podiumproducties heeft alleen betekenis voor beginnende makers binnen die discipline. De regeling wordt uitgebreid naar alle disciplines. We streven naar verhoging van het totale budget. We willen de hoogte van de bedragen, die kunnen worden aangevraagd, niet vergroten. Relatief legt dat een groot beslag op de middelen en het langdurige effect is uiterst onvoorspelbaar. We streven wel naar grotere mogelijkheden voor Theatrefestival Boulevard, het Productiehuis en het CBK om door hen geselecteerde lokale makers specifiek te ondersteunen.

Huisvesting

Het atelierbeleid voor beeldende kunstenaars is in de praktijk al uitgebreid tot andere disciplines. Doel is tegen redelijke kostendeckende huur werkruimte te voorzien. We gaan de Atelierbeheersstichting vragen om onderzoek te doen naar de wenselijkheid van “part-time” werkruimtes, en tijdelijke projectruimtes. De werkplaatsen in de Josephstraat zijn hiervoor geschikt.

Indien dit zich aandient willen we voor producenten die potentie hebben om door te groeien een aanvullende subsidie voor huisvesting in een enkel geval overwegen.

Lamelis is een dansgezelschap dat zich provinciaal onderscheidt. Het doorstromen naar een volgend niveau is nog niet gelukt. We ondersteunen Lamelis vooralsnog in de huisvestingskosten.

Panama Pictures is een opkomend dansgezelschap dat zich provinciaal onderscheidt. We streven ernaar ze in de toekomst te ondersteunen in de huisvestingskosten.

Atelierbeleid

We zullen nader onderzoeken hoe vraag en aanbod van ateliers zich verhouden.

Ook voor jonge makers voeren we atelierbeleid uit. Met de Atelierbeheersstichting hebben we al een flinke stap voorwaarts gemaakt. Jonge makers en kunststudenten hebben vaak nog weinig mogelijkheden om een werkruimte te betalen. De Makershuizen voorzien in deze lacune omdat ze werken met tijdelijke panden die weinig kosten. Samen met de Makershuizen en de Atelierbeheersstichting willen we maatregelen nemen die er voor zorgen dat deze panden vooral beschikbaar blijven voor deze groep jonge makers.

Kunststudenten

We willen dat ook kunststudenten zich niet opsluiten binnen de muren van de academie of hun atelier maar hen uitnodigen deel te zijn van het cultureel klimaat. We vragen de Makershuizen en de Atelierbeheersstichting hiervoor beleid te ontwikkelen. Het CBK continueert de aandacht voor kunststudenten in het beleid. We streven ernaar dat kunststudenten via opdrachtverlening of specifieke projectsubsidies gestimuleerd worden naar buiten te treden.

Club KOE en andere ontmoetingen

Club KOE (Kunsten Ontmoeten Elkaar) was destijds het eerste initiatief dat op grote schaal jonge kunstenaars uit alle disciplines bij elkaar bracht. We leggen ons niet vast op deze specifieke activiteit maar geven hoge prioriteit aan dergelijke ontmoetingen.

De projectregeling Beeldende Kunst is onderdeel van de evaluatie van de regeling BKV. We zullen bij een vervolg kritisch kijken naar de functie van de projectregeling voor beginnende en gevorderde makers en de functie voor de drie niveaus waarop we willen presteren. Een deel van het huidige budget willen we gebruiken om de stimuleringsregeling voor producties (nu alleen voor podiumkunsten) te verruimen.

Programmalijn 2: Meemaken

Landelijke top

Hoofdpunten:

- Doorontwikkeling Theaterfestival Boulevard
- Doorontwikkeling van de twee muziekfestivals November Music en IVC
- Nieuwbouw Museumkwartier
- Ontwikkelen grote beeldend kunstmanifestatie

Theaterfestival Boulevard is ons belangrijkste landelijke evenement. We hebben hierin al extra geïnvesteerd en we zullen dat nog versterken. Theaterfestival Boulevard wordt een van de hoogtepunten in het Jheronimus Boschproject. We ondersteunen de ambitie om een internationale status te krijgen als producerend festival.

November Music is een relatief klein maar kostbaar pareltje. In een jaarlijks festival besteedt het aandacht aan eigentijdse muziek. De concerten in het festival hebben in Nederland een goed bereik doordat ze worden uitgezonden door de concertzender of Radio 4. Het festival is een makersfestival maar heeft ook een publieksfunctie. We willen meer ambities delen met November Music. Daarbij zal een groter lokaal publieksbereik een nadrukkelijk aandachtspunt zijn. In het kader van onze ambities voor 2016 past de ambitie van November Music om de internationale samenwerking uit te bouwen.

Het Internationaal Vocalisten Concours (IVC) is van een hoge kwaliteit en wordt landelijk en internationaal erkend. We willen het IVC verder helpen in de ontwikkeling. Grotere landelijke bekendheid is daarbij een doel. We komen ook terug op de eerdere afspraken dat de uitbreiding van de activiteiten in de stad niet mogelijk is. Zodra de budgettaire mogelijkheden er zijn willen we de band met de stad versterken zodat het concours nog meer een festivalkarakter kan krijgen.

Beeldende Kunstmanifestatie

In de analyse constateren we dat de Beeldende Kunst ook in landelijke profilering versterkt moet worden. We willen in het kader van het Jheronimus Boschjaar in ieder geval op het gebied van Beeldende Kunst een belangwekkende beeldende kunstmanifestatie opzetten, waarbij we streven naar een structureel vervolg.

Het Museum SM's krijgt een nieuwe huisvesting.

Daarin kan het verder werken aan de landelijke betekenis en aan een vergroten van het publieksbereik. We willen de ontwikkeling in de nieuwbouw eerst afwachten voordat we over uitbreiding van ambities praten.

Het Noord Brabants Museum (NBM) heeft met een aantal grote publiekstrekkingen een grote stroom bezoekers van ver buiten de stad opgeleverd. Voor het NBM geldt eveneens dat de nieuwbouw een impuls kan zijn voor verdere ontwikkeling. Voor het NBM is in ieder geval een hoofdrol weggelegd in het Jheronimus Boschjaar.

KW14

Gezien de landelijke aandacht en recensies mogen we de tweejaarlijkse manifestatie van KW14 tot de onderscheidende tentoonstellingen rekenen. De beperkte middelen, de beperkte organisatiekracht en het beperkte bereik stellen ons wel voor de vraag of deze expositie op dit niveau te handhaven is, of dat het wenselijk en mogelijk is te investeren in een grotere organisatie. In de evaluatie van de regeling Beeldende Kunst en vormgeving komen we hierop terug.

Artis is als kunstenaarsinitiatief op weg naar verdere ontwikkeling belemmerd doordat subsidie van het Mondriaanfonds niet is toegekend. Ook het publieksbereik in de stad was de laatste tijd zeer beperkt. We willen de traditie en de goede naam die Artis had niet overboord zetten. Het bestuur van Artis is zich aan het heroriënteren. We zien voor Artis een mogelijke toekomst in samenwerking met bijvoorbeeld het Centrum Beeldende Kunst (CBK).

Lokale structuur

Hoofdpunten:

- Goede nieuwe accommodatie voor Theater aan de Parade
- Verbeteren accommodatie Koningstheater
- Ontwikkeling Kunstencluster
- Nieuw beleid Kunst openbare ruimte

Het Theater aan de Parade is een van de oudste stedelijke voorzieningen. Het heeft zowel een programmering die een breed publiek aanspreekt als ook voorstellingen van een bijzondere kwaliteit. Ook het Theater aan de Parade moet een rol spelen in onze ambitie om bij de top tien te behoren. Belangrijke voorwaarde daarbij is een adequate huisvesting. We willen daarin investeren.

De Verkadefabriek heeft een belangrijke functie in de podiumstructuur omdat het met name de meer kleinschalige en bijzondere voorstellingen programmeert. Dat is, ook in de rest van Nederland, een moeilijke opgave omdat de belangstelling daarvoor niet zonder moeite is los te weken. Door de combinatie van film en theater heeft de Verkadefabriek een stabiele basis. De combinatie van productie- en podiumfunctie in de Verkadefabriek heeft een meerwaarde. We zien voor de Verkadefabriek ook een functie in het samenbrengen van lokale makers en publiek.

Het Koningstheater heeft een uitstekend en herkenbaar profiel als kleinkunsttheater. We willen dit theater versterken met name door te zoeken naar een verbetering van de huisvesting.

De Toonzaal vervult een belangrijke functie in het muziekaanbod dat verder niet sterk is ontwikkeld. We hebben de Toonzaal reeds geholpen met extra subsidie en een verbouwing. We verwachten van de Toonzaal dat zij kwaliteit en publieksbereik nu eerst verder versterkt binnen de huidige middelen.

Poppodium W2 kenmerkt zich door een kleine schaal. De grote podia zijn op korte reisafstand en we willen daarmee niet concurreren. Het ligt in het verlengde van de wens om in de W2 een kunstencluster te maken dat het poppodium op termijn verhuist.

Jazz in Duketown

Festivals als Jazz in Duketown hebben een stedelijk karakter. Het past niet in onze speerpunten om dit festival verder te ontwikkelen.

Het Erasmusfestival wordt niet landelijk gefinancierd zoals de grote festivals. We beschouwen het festival wel als een festival van zeer hoge kwaliteit dat past bij de cultuurstad die we willen zijn.

Het Uitpunt

De gezamenlijke marketing van de culturele organisaties in het Uitpunt is nuttig en kan nog versterkt worden. Lang niet alle organisaties hebben voldoende capaciteit en deskundigheid om professioneel met publieksbereik om te gaan. We willen het Uitpunt structureel ondersteunen. We menen echter dat het gezamenlijk belang ook een verantwoordelijkheid is van het gehele culturele veld.

Het STOK (Stedelijk Overleg Kunstenaars) rekenen we tot de vrijwilligersorganisaties die we niet zullen professionaliseren om versnippering te voorkomen. De atelierroute vinden we een belangrijke activiteit die we willen ondersteunen omdat het een groot publiek in contact brengt met de lokale kunstenaars.

Stichting Vrienden van de Kamermuziek

De activiteiten op het gebied van kamermuziek in de Azijnfabriek rekenen we tot het aanbod door vrijwilligersorganisaties dat we ondersteunen met een kleine exploitatiebijdrage maar die we niet verder professionaliseren om versnippering te voorkomen.

Kunst in de Openbare Ruimte is te zien als een expositie in de open lucht en in die zin is de straat een van de podia voor Beeldende Kunst. Dit beleid is zwak ontwikkeld en er resteert alleen nog een vast budget waaruit geput wordt tot het leeg is. We willen in de toekomst wel weer meer werk maken van dit onderdeel, in afstemming en relatie met ruimtelijke ontwikkelingen in de stad. Door het inschakelen van de in de stad werkende kunstenaars van internationaal niveau kan belangrijk aan kwaliteit worden gewonnen.

bArt is een nog jonge organisatie die bewezen heeft veel jonge kunstenaars te verbinden. We vinden dit een waardevol initiatief dat we verder willen steunen.

Kunstenaarsinitiatieven

Onze stad kent veel kunstenaarsinitiatieven als Artots, Stok en bArt. We hebben hen de afgelopen jaren ondersteund vanuit de vorige regeling BKV. Na de evaluatie van de regeling door de adviescommissie zullen we nadere keuzes maken. De constatering in de analyse dat er veel versnippering is, nemen we hierin mee. Dat kan betekenen dat we minder van deze organisaties structureel ondersteunen en eerder gaan werken met projectsubsidies.

Jonge makers

Hoofdpunten:

- Versterken functie podia voor verbinden makers en publiek
- Grotere rol voor CBK om kunstenaars onder de aandacht te brengen van publiek en opdrachtgevers.

Over deze rol van de podia en het CBK hebben we bij de programmalijn Maken aangegeven hoe wij deze functie zien.

Programmalijn 3: Meedoen

Hoofdpunten:

- Wijkgericht cultuurbeleid met programma's door cultuurorganisaties
- Continueren intendant met inzet op wijkgericht cultuurbeleid
- Nieuwbouw bibliotheek
- Wijkgericht bibliotheekbeleid: schoolbibliotheken en wijkservicepunten
- Samenhang in cultuureducatie
- Professionele organisatieopzet SKV-Uitlok
- Verhoging projectgelden amateurkunst
- Cultuurbeleid voor jongeren ontwikkelen

Wijkgericht cultuurbeleid

We gaan een krachtig wijkgericht cultuurbeleid opzetten. We werken met de budgetten van het Fonds Cultuurparticipatie en ons matchingsbedrag (totaal € 214.00,-) Daarboven wordt de functie van de intendant gehandhaafd, inclusief de vrije rol die hij of zij heeft. We willen daarmee vooral vernieuwing en ondernemingszin organiseren.

De bibliotheek is een organisatie die zich met het nieuwe bibliotheekbeleid al duidelijk heeft gemanifesteerd als een organisatie die op wijkniveau wil opereren. We steunen deze beweging en zullen dit zo mogelijk ook financieel ondersteunen.

De Muzerije is al actief in de wijken en we zullen haar vragen deze ontwikkeling verder te continueren. Het huidige budget is daarbij de basis, mogelijk aangevuld door middelen uit het nieuwe plan cultuurparticipatie.

Samenwerking

Budgetten van verschillende beleidsterreinen en verschillende regelingen gaan we bundelen. Naast de gangbare culturele partners zullen we ook meer gebruik maken van andere organisaties in de wijk. Wel geven we daarin voorrang aan initiatieven die samenwerken met partners in het culturele domein.

Educatie en talentontwikkeling

De Muzerije

Onze grootste organisatie op dit gebied is de Muzerije. Ondanks het feit dat de Muzerije hard heeft gewerkt aan een betere exploitatie zal ook de verandering van doelgroepen en functies niet altijd met meer geld gepaard kunnen gaan. Dat zal van de Muzerije nog de nodige aanpassing vragen.

SKV en Uitlok zijn de belangrijkste partners in kunstbemiddeling naar scholen en hebben een zeer groot bereik. De organisaties zijn kwetsbaar door de kleinschaligheid en daarom streven we samenwerking na. Uitbreiding van budget zal nodig zijn.

Het beeld uit de analyse op het gebied van cultuureducatie is dat van versnippering. Meer samenhang en regie vinden we wenselijk. De meeste organisaties ontwikkelen een eigen educatief aanbod. De afstemming daartussen moet verbeterd worden. Hier ligt een taak voor het Cultuurnet, een samenwerkingsverband van scholen en culturele instellingen onder regie van SKV/Uitlok. Ook in de benadering van scholen willen we verbetering. Er is ook een gebrek aan samenhang tussen de educatie binnen schooltijd en buitenschools. We willen meer regie en afstemming en streven na dat SKV-Uitlok sterker samenwerkt met de Muzerije.

Opdracht voor meerdere organisaties

Talentontwikkeling is ook een vorm van cultuureducatie. Dat kan beginnen op school maar het kan ook een popbandje zijn dat in een schuur de eerst akkoorden slaat. Initiatieven als Kunstbende zijn daarin stimulerend. De Muzerije heeft hierin bij uitstek een functie. Ook van W2 verwachten we bijvoorbeeld continuering van de bandcoaching binnen het huidige budget.

De amateurverenigingen

We streven naar een verhoging van de beschikbare projectgelden om de aanvragen voor bijzondere projecten voldoende te kunnen ondersteunen.

In het kader van het Jheronimus Boschjaar willen we een lokaal stimuleringsprogramma voor het amateur- en verenigingsleven opzetten. Special aandacht zullen we ook hebben voor een adequate huisvesting van de amateurverenigingen.

Huis van de stad

Bibliotheek

De bibliotheek staat voor de uitdaging om in het digitale tijdperk nieuwe wegen te vinden om haar belangrijke plaats in de samenleving vast te houden. We willen deze revitalisering van de bibliotheekfunctie krachtig ondersteunen met een aandachttrekkende nieuwbouw die past bij een ambitieuze stad. Van de bibliotheek verwachten we dat ze, ook met de partners in de nieuwbouw, werkt aan die innovatie. De bibliotheek zal, samen met het stadsarchief een aantrekkelijke laagdrempelige en eigentijdse voorziening worden waar heel de stad komt en zich herkent.

In de wijken heeft de bibliotheek een specifieke kleur en taak.

Jongerenbeleid

De doelgroep jongeren kent een zo eigen cultuur dat we daar ook specifiek beleid op willen ontwikkelen. Er is nu veel versnippering. Kunstbende en B-There festival zijn stimulerend maar op zich staand. Ook vanuit andere budgetten als de Doegelden wordt actief zijn gestimuleerd. We gaan meer samenhang aanbrengen in dit beleid. We denken aan het onderbrengen van meerdere activiteiten in een organisatie. Koppeling aan een toekomstig jongerencentrum is een wenselijke optie. Tot die tijd kan het ook in een ander verband functioneren, bijvoorbeeld bij een van de culturele organisaties. We reserveren het budget jongerenactiviteiten (€100.000, -) hiervoor en zoeken naar aanvulling door bundeling van geld.

II Cultureel ondernemerschap

We willen de kracht van de stad beter gebruiken. We gaan de culturele organisaties vaker vragen wat ze kunnen bijdragen aan onze ambities en hen minder voorschrijven HOE ze dat moeten doen. Daarbij hoort een betere beleidsevaluatie en meer ruimte om te ondernemen. Wij maken dat mogelijk door te investeren in uitstekende accommodaties en een basissubsidie.

De relatie tussen de gemeente en het culturele veld

Niet hoe maar wat centraal stellen

De manier waarop we de subsidieafspraken vastleggen heeft sterk het karakter van een overheid die voorschrijft hoe het beleid moet worden uitgevoerd. Dat stimuleert niet bepaald het ondernemerschap. We willen als gemeentelijke overheid de culturele organisaties zo min mogelijk vastprikken op prestaties vooraf en hen meer uitdagen ondernemend in te spelen op kansen, vragen en vernieuwing. Dat vraagt om een overheid die niet aan de voorkant stuurt op prestaties maar op gezamenlijke ambities.

Functie beter benoemen

De culturele organisaties ontvangen nu een budgetsubsidie op basis van een prestatieafpraak. We willen in de subsidieafspraken de functie die een organisatie heeft duidelijker gaan benoemen. We gebruiken daarvoor de indeling van onze drie programmalijnen, zodat we een beter zicht krijgen op het totaal aan activiteiten in ons beleid.

Meerjarig perspectief

De organisaties moeten kunnen werken vanuit een meerjarig perspectief. Daarom zullen we toewerken naar subsidieafspraken met een meerjarig karakter. Het is niet wenselijk om een systematiek te ontwikkelen met een vierjaarlijks kunstenplan zoals het Rijk dat doet. Het zou in tegenspraak zijn met de conclusies die we trekken ten aanzien van dynamiek en ondernemerschap. De subsidieafspraken kunnen bijvoorbeeld het karakter krijgen van een “meerjarig voortschrijdend” perspectief zodat jaarlijkse bijstelling eenvoudiger is. We gaan dit alleen invoeren voor de organisaties waar dat relevant is. Een bureaucratiearme aanpak is randvoorwaarde.

Eigen verdiensten

Culturele organisaties hebben vanwege hun publieke functie een subsidiërelatie met de gemeente. Onder andere in het rapport van de (landelijke) commissie Sanders wordt een sterke aanbeveling gedaan om ook het financiële draagvlak te verbreden. We merken op dat het rapport Sanders vooral betrekking heeft op grotere landelijke organisaties maar zien in de aanbevelingen ook een oproep aan het veld in onze stad om zich van een breder financieel draagvlak te voorzien. In de huidige economische omstandigheden verwachten we dat culturele organisaties meer moeite zullen hebben dit ondernemerschap te ontwikkelen, terwijl de noodzaak tegelijkertijd groter kan worden. We zullen de ontwikkelingen volgen maar zien nu ook nog geen reden om op dit moment actief beleid te ontwikkelen.

De mogelijkheden van reserveringen

Culturele organisaties die zakelijk ondernemen willen dan ook vaak de vrijheid om zich, bijvoorbeeld bij het doen van reserveringen, zo te kunnen gedragen. Wij staan inmiddels de organisaties toe om risico-reserve én innovatiereserve aan te houden en na toestemming ook bestemmings-reserve. Afspraken hierover worden gemaakt in het evenwicht tussen de vrijheid van de ondernemer en het budgetrecht van de Raad. Criterium is dat het publieke belang voorop blijft staan. Hoewel we denken dat er op dit aspect nu een goed evenwicht is, staan we open voor discussie hierover met het veld.

Flexibiliteit en doorstroming

Doorstroming subsidies; nieuw voor oud

De rekenkamercommissie heeft gewezen op de beperkte doorstroming in de subsidieregelingen en subsidietoekenningen en geeft daar bij aan dat het in vrijwel alle gemeenten een probleem is. Beperkte doorstroming heeft overigens niet alleen maar negatieve aspecten. We subsidiëren de meeste organisaties met een structurele bijdrage omdat we continuïteit van de voorzieningen willen. We leggen daarom een accent bij de verschuivingen en doorstroming binnen het beleid van iedere organisatie. Beleidsevaluaties zoals nu door de adviescommissie Beeldende Kunst en Vormgeving worden gedaan zijn een basis waarop we zo nodig wel structurele veranderingen zullen voorstellen.

Subsidieregelingen

De subsidieregelingen kennen bijna vanzelfsprekend een verstopping. Een evenement dat geslaagd is wil graag haar activiteiten continueren en zelf willen we dat meestal ook. We willen de subsidieregelingen op twee manieren flexibel houden. Nu al wordt bij een enkele regeling (overige culturele doelen) bij een vervolgaanvraag afgebouwd tot 40% in drie jaar. We zullen deze afbouw bij andere regelingen ook overwegen. In ieder geval willen we alle project- en evenementensubsidies maximeren op drie jaar. Daarna zullen we de keuze maken of we de betreffende activiteit een structurele subsidie willen geven. We zullen ook hiervoor een beter systeem van evaluatie en effectmeting opzetten.

Een slagvaardige gemeente

Flexibel budget

Met regelmaat hebben we geconstateerd dat we als gemeente te weinig slagvaardig kunnen reageren op initiatieven en kansen die zich

aandienen. Tot nu toe heeft bovendien het Actieplan Cultuurbereik met een flexibel budget voorzien in een deel van die behoefte. Dat flexibele geld blijft bestaan maar wordt sterker ingezet voor de programmalijn Meedoen en cultuur in wijken. We constateren dat een flexibel budget in de gemeentebegroting wenselijk is en zullen met voorstellen komen om daarvoor mogelijkheden te scheppen.

Een groter flexibel budget zou bijvoorbeeld kunnen worden ondergebracht bij de regeling 'Overige Culturele Activiteiten'. Daardoor vindt toekenning plaats door het College binnen de kaderstelling van de Raad, terwijl toch redelijk slagvaardig kan worden gereageerd. Belangrijke voorwaarde is dat het om een substantiële verhoging gaat. Wellicht kan een jaarlijkse overheveling van een deel van het budget leiden tot een reserve op deze post die ook grotere stimulansen mogelijk maakt.

Vaker opdrachtgever

De gemeente kan vanuit andere beleidsterreinen als opdrachtgever aan het culturele veld een grotere bijdrage leveren dan ze nu doet. Representatie, openbare ruimte, welzijnsbeleid zijn voorbeelden waarin de gemeente zich ook meer actief kan gedragen. Met name in de afstemming tussen Stadsontwikkeling en Beeldende Kunst is meer mogelijk en willen we ook meer doen.

De relatie met de gemeenteraad

Betere monitoring

Als we de organisaties meer willen aanspreken op onze gezamenlijke ambities en de hoe-vraag bij de professionals neerleggen, is het ook logisch dat we hen vragen met voorstellen te komen voor een formulering van prestaties. We moeten hen ook de vrijheid geven dat aan te passen als dat wenselijk is. Tegelijkertijd stelt het andere eisen aan de manier van monitoring. We zullen het accent verleggen van prestatie-meting naar effectmeting en beleidsevaluatie. Daarvoor zullen we ook meer instrumenten inzetten. Per beleidsonderdeel willen we ook een regelmatige toetsing door een externe evaluatiecommissie. Met de regeling Beeldende Kunst en Vormgeving hebben we daar inmiddels positieve ervaringen mee.

Aanbeveling rekenkamercommissie

Met het bovenstaande zullen we ook de aanbevelingen van de rekenkamer verregaand uitwerken en met regelmaat komen tot een beleidsevaluatie van de programmalijnen en de bijdrage van de organisaties daarin. Ook de rapportage aan de Raad gaan we verbeteren.

